

There are no translations available.

**Сухбати чолибе доштем бо шахси сохибмаърифат ва озодадеша, шахрванди Канада чаноби Парвизи Шахчарогӣ, дар мавриди сиёсат ва дин, пайдоиши решаҳои ифротгарой ва раҳ ёфтани андешаҳои таасубӣ ба зехни мардум, ки манзури хонандагони ҳафтанома мегардонем.**

**Чаноби Парвиз Шахчарогӣ, хуш омадед ба Ҷумҳурии Тоҷикистон. Нахуст мехоҳам таассуроти Шуморо дар бораи Тоҷикистон бифаҳмам. Ёд дорам даҳ сол қабл аз ин ба кишвари мо ташриф оварда будед, имрӯз онро чӣ гуна мебинед?**

- Воқеан дуруст мегӯед, 10 сол қабл ба Тоҷикистон омада будам. Ин даҳ соли дигар мохшуморӣ мекардам, ки қай фурсат даст бибахад, ки боз ба Тоҷикистон оям. Чун тоҷикистонро поре аз сарзамини бузурги ниёғони мо медонам. Бо мардумаш ҳамеша муҳаббат меварзидам ва ҳамчунин ҳам хаст. Вақте аз Ванкувери Канада тавассути Франкфурти Олмон ба ҳавопаймои Сомон-Эйр нишастам, шояд барои Шумо боварнокарданист садои тоҷикиро шунида ашқ дар чашмонам халка мезад, мисли ин, ки ба хонаи худ мерафтам ва бастагонамо (пайвандон) медидам.

Барои ман ва ҳамаи мо меҳанпарастон ҳавзаи фарҳангии тоҷику форс муқаддасу бузург аст. Ман бо вучуди он, ки бо баъзе иллатҳо Эронро тарк намуда, чанд соли ахир шахрвандии Канадаро пазируфтаам шунидани ҳарфи ниёгон ҳамеша хуш аст.

Ман ба ҳайси як эронӣ гоҳо фикр мекунам, ки чаро Эрон ба ҷои дастгирии размандагони мазҳабӣ дар кишварҳои даргирсармояи ҳудро барои рушди кишварҳои ҳамсоя ва ҳамзабонаш мисли Тоҷикистон ва Афғонистон сарф намекунад. Бубинед, ки агар сармояҳои Эрон чанд сола қабл барои пуруҷаҳои бузурги энергетикӣ Тоҷикистон равона мешуданд, имрӯз ба манфиати тамоми минтақа, ба хусус Афғонистон буд. Ин танҳо назари ман нест, балки назари қулли меҳанпарастон аст, ки бо умеди дер ё зуд ба хувияти мардумӣ расидани Эронанд.

Чаро ба ин мутмаином? Бубинед, ки имрӯз дар ҷомеаи Эрон, ки фарҳанги қадима ва ориёӣ дорад ифротгарой қам ва шояд қомилан ба назар намерасад. Он ҷӣ, ки Шумо мебинед ин қолибан хушунати давлатӣ ва ҳукуматӣ аст, ки эътибори Эронро дар ҷомеаи башарӣ паст мезанад.

- Яъне барои мардуми оддии Эрон ин эҳсос бегона аст?

- Бале, бубинед, ки имрӯз ба Эрон гардишагарони (сайёҳони) зиёде аз кишварҳои Амрико, Аврупо ва Чину Чопон ташриф меоранд ва ман то хануз нашунидаам, ки мардуми одӣ бо онҳо муомилаи дурушт дошта бошанд ё тавҳин бикунанд. Баръакс мисли мардуми Тоҷикистон ҳеле меҳмоннавозу таҳаммулпазиранд.

Меҳоҳам ба посухи нахустсуоли Шумо баргардам. Дах соли қабл, ки ба Тоҷикистон омада будам қамбуди барқу газ ва мисли ин ба назар мерасид. Он рӯзҳо дар шаҳри Хучанд яке аз дӯстонам нақл кард, ки дар баъзе рустоҳо фасли зимистон ҳатто то ду соат барқ мемиранд. Роҳҳо ноҳамвор ва ҳатарнок буданд. Ҳавопаймоҳои қунаи Шуравӣ парвоз мекарданд, ки ҳеле тарсовар буд. Имрӯз мебинам, ки фурудгоҳҳо ҳеле зебо ва замонавӣ шудаанд, ҳавопаймоҳо ҳама «Боинг», ки аз сервиси кишварҳои ғарб ҳеҷ фарқе надорад.

Шаҳрсозӣ, ки ин чанд соли охир руҳ додааст барои ман боварқарданӣ набуд. Бо ҳамаи он сармояе, ки Эрон дорад дар Техрон ин қадар ҳиёбону иншооти нав бунёд нашудааст. Ин сохтмонхоро, ки тӯли дах сол Шумо бунёд кардед дар Техрон ба муддати чихил сол насохтаанд. Як масҷид, ки бо унвони «Масҷиди Мусаллои Техрон» маъруф аст, ки аз «Кохи Навруз»-и Шумо бештар нест, вале онро беш аз сӣ сол месозанд ва маблағи бамаротиб бештаре ҳам сарф кардаанд, вале ҳанӯз тамом нашудааст. Кохи Наврӯзро, ки ба ин зудӣ сохтаед ва меъмории беназири он, ки ҳувиёти миллии дорад ҳазор раҳ бештар аз сохтмонҳои ошӯфтаиву на классик ва на модерн Техроншаҳр аст, ки инро ба шумо ба ҳайси як муҳандиси сохтмон арз мекунам. Биноҳоро, ки дар Душанбе дидам ҳама дар доираи санъату ҳунари миллии бо омезиши модерн сохта шудаанд. Қайфияти сохтан ҳеле арзишманд буда, асари ҳеҷ меъмории бегона ба назар намерасад. Ба лиҳози покизагии шаҳр ва рафтори иҷтимоӣ ҳамаи инҳо воқеан ҳам нишони пешрафтагист.

-Лутф кардед...

Ман ин ҳарфхоро на ба хоҳири ҳушоянд будан ба Шумо мегуям. Бовар қунед ман рушди кишвари Шуморо бо даврони шоҳии Эрон муқоиса кардам ва ба баъзе дӯстони тоҷики худ гуфтам, ки ҳаргиз носипосӣ нақунед. Бубинед, ки чи гуна Эрони давраи Ризошоҳи Пахлавиҳо, ки обод буд, озод буд ва рӯҳияи пешрафта дошт мазҳабӣ дар як лаҳза ба ҳоли сӣҳи нишонданд.

Хамин гуна афроди носипос, бо вучуди он, ки зиндагӣ хуб буду, мардум эхсози амният мекарданд дар давраи Шох низ дар Эрон ба назар мерасид. Бубинед, ки мардум хамеша ва дар хама чӣ зиндагии хубтару бехтар аз бударо мецоханд. Имрӯз агар дар Ванкувери Канада аз мардум суол кунед, хамин шикоятро мешунавед, ки музд кам аст, шугл нест... Дар Канада бехтарин ҳадамот ба ниёзи мардум хамеша расидагӣ мекунад, як соати кор 12 доллар аст, вале боз хамин харфхоро мешунавед...

Яъне носипосӣ гоҳе метавонад ба вазъи бадтаре замина гузорад?

- Бале. Манзури ман аз ин харфҳои ин аст, ки мецохам мардуми тоҷикро хушдор диҳам: -ун иштибоҳе, ки мо солҳо панҷоҳуми карни гузашта кардем, шумо накунад. Хамаи ин мушкилоти иҷтимоӣ ҳал шуданист. Нагузореда, ки аз ин вазъ муллоу диндорони шумо истифода баранд. Инҳо, ки сари кудрат омаданд на танҳо мол, балки илму фарҳанг, мактаб, зехн, андеша, имон ва вичдони шумо ва ҳатто шодиву хурсандии шуморо ҳам хоҳанд дуздид...

Вале барои ман ин чиз шигифтовар аст, ки ханӯз дах сол кабл вақте бо мардуми шумо суҳбат доштам исми онҳо бештар тоҷикии ориёӣ буд. Имрӯз вақте дар ҷодаҳо бо ронандагони ҷавон токсӣ, ки беш аз 20-22 сола нестанд, суҳбат мекунам исми ҳамашон арабӣ аст. Шояд ибтидо ба назар расад, ки ин ҳеҷ айб надорад. Аммо... Ба фарзанд гузоштани номи бегонаи арабӣ ва ор кардан аз исми зебо ва пурмаънои тоҷикӣ худ нишонаи мазҳабӣ будани андеша ва афкори волидайн аст, ки ҳатар дорад.

Шумо имрӯз як испонӣ ё англисро намебинед, ки ба фарзандаш номи миллати бегона, мисли туркӣ, арабӣ ё олмониро гузорад ва ё ҳадди акал ин амал сартосарӣ нест. Форсҳо ягона мардуманд, ки таърих, фарҳанг ва кеши онҳо бо номашон рабте надорад. Имрӯз вақте, ки мо дар аврупо номамонро мегирем моро бо араб яке мебинанд, яъне фарк намегузоранд. Ин яке аз нишона ва намунаҳост, ки аз мазҳаби шудани зехни мардум дарак медиҳад.

-Имрӯз дар Тоҷикистон феҳристи номҳои тоҷикӣ тартиб дода шудааст, ки бояд шаҳрвандон хангоми номгузорӣ аз он истифода кунанд...

- Ин ба унвони химоя аз арзишҳои миллӣ ва муқобила бо бегонагарой хеле хуб аст

-Хуб, ба унвони дигар нишонаҳо чӣ далел доред?

- Нишонаи дигар давлатгурезӣ аст. Чизе, ки дар Эрон рух дода буд, яъне ҷудоии байни давлат ва ҷомеа-миллат... Имрӯз бояд ба хеле нигарон буд, ки азҳоб ва ҳаракати диниву мазҳабӣ бо таблиғоти нарма баъни мардум ва давлат ҷудой наандозанд. Бубинед, таълимоти онҳо харчанд ҳилофи сохти демократӣ аст, онҳо бештар аз демократия ва озодихоӣ ҳуқуқи инсон ҳарф мезананд, мардумро фирефта мекунад. Имрӯз мушкили Тоҷикистон демократия нест. Қувваҳои радикал меҳоханд бо истифода аз демократия ва боварии мазҳаби мардуми тоҷик сари қудрат биёянд ва мутмаин бошад, ки баъд аз як моҳи қудрати онҳо дигар нишоне аз демократия нахоҳад монд.

Сохти демократӣ низ бо ҳамаи ҳубихош баъзе мушкилоти ҷиддӣ дорад. Имрӯз дар Канада ва ё як кишвари дигари аврупоӣ онҳоеро, ки ба ДОИШ ҳамроҳ шудаву, даст ба қатлу қаштор задаанд, аз Сурияву Ироқ бозмегардонанд ва гоҳе мешавад, ки як химоятгари варзида онҳоро аз додгоҳ озод мекунад ва боз пайи ҳамун қори наҳсашон меавад.

Нагузоред, ки мисли Эрон мардумро бо ҳамаи он, ки донишманду соҳибилм буданд, гумроҳ кунанд. Беш аз ҷиҳил сол аст, ки аз ун демократияи ваъдашуда танҳо зоҳир боқӣ мондааст...

-Бале, ҳамин сохтори демократӣ боиси сари қудрат омадани шахсиятҳои мисли Мусолини ва Хитлер дар ҷомеаи пешрафтаи мисли аврупо гардид... Суоли дигари ман ин аст, ки сохти давлати моро ба унвони дунявӣ ва секулярӣ мешиносанд. Яъне мо ин мувожинатро ҳамеша ниғаҳ медорем, ки дин аз давлат ҷудо бошад. Назари Шумо дар ин маврид?

- Роҳи интиҳобқардаи Шумо сад дар сад дуруст аст. Ин бузургтарин арзиш аст, ки дар баъзе ҳолатҳо дар шароити Тоҷикистон аз сохти демократӣ афзалиятҳои бештаре дорад. Дар кишварҳои Ховар бояд дин ҳеҷ гоҳ ба умури давлат ва ҳукумат даҳолат накунад. Ин на танҳо назари ман, балки назари бузургони андеша аст, ки ҳамеша таъкид мекунад. Агар мо ба дарозии таърихи худ назар андозем, ҳатто беш аз ду ҳазор сол қабл, ки подшоҳони мо аз мафҳуми демократия огоҳ набуданд, ҷудо будани динро аз

умури давлатӣ ба хубӣ эҳсос мекарданд. Хамин раводорӣ, ки дар сарзамини бостонии мо динҳо пахлуи ҳамдигар бо муросову ошӣ қарор доштанд, гувоҳи ин аст. Агар давлат динӣ мебуд яҳудиён ханӯз дар давлати Куруш ба сарзамини мо роҳ намеёфтанд ва ба осоиш зиндагӣ намекарданд. Худи Куруши бузург яке аз маъруфтарин секулярҳо дар замонаш буд. Агар ин тавр намебуд, вақте Куруши Кабир ба Бобул ворид мешуд, ҳудои онҳо Мардукро ситоиш намекард ва эҳтиром намегузошт. Дар давлати ӯ бобулиён бо дини худ, яҳудиён бо дини худ ва форсҳо бо дини худ буданд ва ӯ ҳамаи инро гиромӣ медошт. Хатто дини Зардуштиро, ки аксарияти мардум ба он эътиқод доштанд намегузоштанд, ки бар дигар динҳо голиб бошад, бартарият дошта бошад. Пас ин идеяи ҷудоии дин аз давлат дар фарҳанги ниёгони мо ҳамеша будааст. Пешвои муаззами Шумо-Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон вориси Куруши Кабир аст, ки ба қадри ин арзишҳои бунёдӣ мерасад.

Шояд хамин хувияти фарҳангӣ аст, ки имрӯз мардуми эронӣ даст ба тазохурот мезананд. Меҳоҳам қиссаеро ба Шумо нақл кунам. Чанде қабл хангоми Наврӯз дар Эрон будам. Ба руфтагаре (фаррош), ки ҳар субҳ роҳ мерӯфт ба хоҳири чашни Наврӯз чизе тухфа кардам. – Чи рӯзи баде расидааст, -мегуфт бо таассуф руфтагар. Чӣ шуд? -суол кардам аз ӯ. Сар тақон медод ва мегуфт, ки рӯзе нест, ки даруни ин ашғол (партов) чанд китоби мазҳабиро пайдо накунам. Чун рӯфтагар мӯйсафеди мутаассибе буд чизе нагуфтам, вале андеша кардам, ки бубин қор то қучо расидааст. Бо вучуди он, ки шабақаҳои телевизиони давлатӣ аз субҳ то шом бо охундҳои худ таблиғи дину мазҳаб мекунанд, мардум китоби эшонро дар партовгоҳҳо меафкананд.

Чаро ин тавр шуд? Чомеаи имрӯз чомеаи сад соли пешин нест. Мардум гуфтор рафтори рӯҳониёнро муқоиса мекунанд ва ба ҳулоса меоянд.

-Пас чӣ омилҳо сабаб гардид, ки ҳукумати шохӣ сарнагун шуд?

- Яке аз мушкилии ҳукумати шохӣ дар он буд, ки хондану таҳқиқи рисолаҳои динӣ дар чомеа мамнӯъ буд. Қасе намедонист, ки роҳбарони инқилобӣ дар китобхонашон чӣ навишта буданд. Қасе намедонист, ки аввалин шахси муҳолифи ҳаққӣ раӣи занон дар интиҳобот онҳоянд. Охундҳо ба майдон фуру рехтанд, давлат онҳоро сарқӯб қард, вале асли аъмоли эшонро ошқор накард. Мардум чун аз назару андешаҳои аслии онҳо огоҳ набуданд, фиреб хӯрданд. Олимон ва сиёсатмадорони Шумо бояд гуфта ва навиштаҳои мутаассибони диниро таҳқиқ ва таҷриба кунанд ва ба ғӯши мардум бирасонанд, то чомеа аз таҳвину хатарии эшон огоҳ бошад. Бубинед, ки имрӯз дар Афғонистон на амният аст, на оромӣ ва на озода. Таассуб то чое қашидааст, ки бонуи бегуноҳеро мисли Фархунда бо иттиҳомҳои ҳарфӣ беҳудае ваҳшиёна сангсор карданд.

Манзури ман ин аст, ки ба харфҳои зохирии ашхосе мисли Кабирӣ ва хизби ӯ фирефта нашавед. Вакте аз Хумайнӣ пурсиданд, ки чомеаи исломӣ чӣ гуна мешавад, посух дод, ки мисли Фаронса. Пурсиданд, ки озодии исломӣ чист, гуфт, хама озоданд ва ҳатто коммунистон. Вале вакте, ки воридаи Эрон шуданд нахустин коре, ки даст заданд куштори комунистон ва дигарандешон буд. Зарфи чанд ҳафта танҳо ҷавононе, ки синнашон зеро 30 буд беш аз ҷаҳор ҳазор нафар дар зиндонҳо ба дор кашида шуданд. Ҳатто беморонро, ки ба по намеистоданд аз дасташон мебардоштанд то сарашон ба ҳалқаи дор расад. Ин гуфтаҳои таҳайюлии ман нест, балки ҳақиқат ин санад, аксҳо ва филмҳо дорад. Ман ҳанӯз дар бораи катли нахустин вазири зан, ки вазири фарҳанг буд, сарфармондеҳу афсарони артиш, ки сарсупурдаи Ватан буданд ва онҳое, ки бенишон нопадид шуданд чизе нагуфтаам. Инро қанони мо намендонистанд. Вакте сӯи хиёбон раҳпаймоӣ менамояд ва нидои «Дуруд ба Хумайнӣ» мезаданд рӯсариву хичоб надидаанд ва касе аз охундҳо намегуфт, ки аввал рӯсари кун баъд ба таъҷироти мо ҳамроҳ шав. Аммо Хумайнӣ, ки ба Ватан баргашт рафтанд ба дидораи, гуфтанд ҳақиқат, ки хичоб надорад роҳ надиҳад ва мучозот кунед.

Имрӯз, ки Кабирӣ ва атрофиёни ӯ ҳақиқат зебо мезананд, чун ба қудрат расанд аз охундхоро толибон ҳақиқат фаро нахоҳанд дошт. Дар ислом истилоҳе ҳақиқат бо унвони «тақия». Инҳо тақия мекунанд, ки маънии он то қануне, ки сари қудрат нестӣ нияти аслии ҳақиқат пинҳон дорад. Яъне дуруғ гуфтани фиреб қардани фатво дода буданд. Шумо нагузоре, ки онҳо дар Тоҷикистон низ тақия кунанд. Нагузоре, ки нияти аслии онҳо аз назари мардум пинҳон монад.

Агар ҷаҳор нафари онҳоро ба телевизион даъват бикунеду як рӯзноманигори қавии забондон суол диҳад, ки Бобои мулло оё ҷаҳор зан гирифтад дар ислом дуруст аст? Оё дуруст аст, ки духтарон дар мактабу донишгоҳҳо таҳсил накунад? Оё дуруст аст, ки духтари ноқилро ба шавҳар диҳад? Метавонад, ки инкор кунад? На! Болотар аз нимаи қавии Тоҷикистон, яъне беш аз ҷаҳори миллион зан аст ва вакте ҳақиқати аслии онҳоро фаҳмиданд, бовар дорад, ки ҳақиқат ба ҳақиқат мезананд.

-Боз қануне қавии муассирро бояд аниқ диҳем, ки ифротӣ дар қавии нуфус пайдо накунад?

- Шумо дидед, ки як рӯхонӣ бо қавии манфиатворе дар қавии даст зада бошад? Аввалин коре, ки бояд қарда шавад онҳоро аз манобеи молишон ҳақиқат бикунед. Бояд ҳамеша пайгирӣ шавад, ки пул қавии онҳо аз қавии меояд. Бубинед, ки имрӯз қавии шумо агар

мехохем, ки коре бикунем душвории маблағгузорӣ пеш меояд, вале дар Аврупо дар ихтиёри Кабирӣ садҳо ҳазор евро гузошта шудааст. Имрӯз чаро як нафар коргар барои пайдо кардани гизо мушкилӣ мекашад, вале инҳо, ки ҳеҷ чӣ кор намеkunанд имкон доранд, ки ҳар сол барои ҳаҷ раванд? Чаро ки бозориёну мардуми мутаассиб, ки беҳудона аз думболашон медаwand, эшонро аз лиҳози пул таъмин меkunанд. Аз таассубу бесаводии мардум аст, ки ҳудашон дар тихидастиву бечорагӣ қарор доранд, вале аз ҳисобашон мулло ду се зан дораду зиндагии хонаводагаш аз ҳама имконот бархӯрдор аст. Ҳудашон наmedонанд, ки ин эътиқоду муҳаббати кӯр-кӯронашон рӯзе ба сарашон бало меорад.

Хуб ин, ки мақомоти қудратӣ ифротӣён ва террористонро пайгирӣ ва ҳаёс меkunад, ҳанӯз мисли даравидани рӯи алаф аст. Яъне бурида ни як гиёҳи ҳарза, ки ҳанӯз решааш дар замин пинҳон аст. Сохторҳои амниятӣ вазифаи ҳудашонро анҷом медиханд, ки дуруст аст, яъне қомеаро безарар мекардонанд. Вале зеро ин реша бояд тамоми риштаҳои давлатӣ ва қомеаи шаҳрвандӣ қор kunанд, то ин гиёҳи мурдор дигар саёз нашавад.

Дар ҳеҷ қои Қуръон ҳарфе дар мавриди ҳиҷоб нест. Агар қасе меҳаҳад, ки дар ин маънӣ ба Қуръон истинод кунад, наметавонад далели пайдо кунад. Ҳиҷбро ифротӣён оварданд, қунки абзори қонроли мардум аст. Ман аз қанд охунди шинохта суол қардам, ки оё дар Қуръон ояте ҳаст, ки ҳиҷоб гирифта ни барои бонувон ҳатмӣ шуморад? Ҳама инқор мекарданд, вале идао мекарданд, ки қарқӣ далели нақлӣ надорад, ҳароина ақлӣ аст. Яъне қарқанде, ки дар қитобҳо зикраш нарафтааст, инҳо ба «ақл» дарёфтаанд, ки беҳтарин василаи қонрол аст.

Ҳиҷоб барои ифротӣён мисли парча аст. Қун парчамашон аз даст рафт дигар қудратро ҳам аз даст медиханд.

- Ҳарфҳои Шумо дар боби парча ва ҳиҷоб, воқеан ҳам қолиб буд...

- Бубинед, ки агар ин қӣ сад зани сарқуода муқобили як зани ҳиҷобдор қарор бигирад, занҳои сарқуода дарқол бо эҳсоси ҳатар ҳудро қамъ меkunанд. Қун, ки афқори онҳо ифротӣ нест ва мағзашон олуа нашудааст. Вале зани ҳиҷобдор агар қасе таҳҳис диҳад, ки занҳои сарқуода мурдору муртаданд омода аст, ки ҳамаи инҳоро пора-пора бикунад. Дар сари ӯ ҳамеша ин андеша ҳаст, ки ман бартарам, қойгоҳам нази Ҳудо болотар аст ва ҳақ дорам, ки ҳамаи мардумро довар бошам. Ислом қун ба сиёсат омехт аз наmodҳое

мисли таблигу таҳочум иборат хоҳад буд, ки пайравони худро аз дигарон тафовут медихад.

Вакте мо динро ба унвони як мавзӯи фардӣ нигоҳ мекунем, ниёзе ба тазоҳур надорем. Ман метавонам бо ҳар дину оине, ки дорам равам дар хона намоз гузорам ва бо Худои худ бо оромиш ниёиш кунам. Вале исломи радикалӣ меҳаҳад қудрати ҳудашро нишон бидихад. Фаразан дар Истамбули Туркия, ки аслан на кишвари аврупоисту на осиёист, масҷидҳои зиёде ҳастанд. Аммо теъдоди аз мусалмонон ба ҷои он, ки бираванд дар масҷид намоз гузоранд, бештари вақт дар сари роҳи хиёбонҳо ин корро анҷом медиҳанд. Чаро? Меҳаҳанд қудрати худро ба намоиш бигзоранд, меҳаҳанд ки заҳри ҷашм бигиранд, дар дили мардум тарсу ваҳшат эҷод мекунанд, то дар онҳо эҳсоси озодӣ набошад, ҳарфи дилашонро ғуфта натавонанд.

-Чаро вакте, ки бо теъдоди аз ин диндорони мутаассиб дар шабакаҳои иҷтимоӣ баҳс мекунӣ, дарҳол бо ҳарфи дурушт ва алфози қабҳи посух медиҳанд?

- Усули баҳси инҳо ҳамин аст. Тавре, ки дар боло гуфтам онҳо ҳеҷ баҳсро қабул надоранд. Аслан ба дин ҳам эътиқод надоранд ва онро ба ҳайси як абзори зиндагӣ истифода мекунанд. Дар байни мусалмонони одӣ мардуми поке низ ҳастанд, ки ҳатто мӯреро озор намедиҳанд. Ба зиндагӣ ва эътиқоди қасе ҳам қор надоранд. Вале ифротӣҳо бо ин ҳама дигаронро наҷасу муртад эълон доштаанд, омодаанд, ки даст ба қаштору қатл зананд.

Чаро мо мисли онҳо ба дуруштиву лафзи қабҳи баҳс намекунем. Мисли онҳо таҳдид ба қатлу сар задан намекунем. Чунки қасеро ва ҳатто қонвар ва ё дарахтеро ба ҳотири зинда буданаш озор надодан ҷузъе аз омӯзаҳои қухани фарҳанги ниёгонамон будааст. Ба ҳотири ин, ки зерсохти фикрии мардуми тоҷик, ҳофизаи таърихӣ он аз азал ғиромӣ ва қор доштани қаҳор унсур обу ҳоқу боду оташ аст. Ҷӣ ҷои баҳс, ки инсон ва ё қонвареро озор диҳад? Ҳӯи меҳрубонӣ ҳазорсолаҳо дар ҳуни мардуми тоҷик парвариш ёфтааст. Бубинед, ки теъдоди ҳамаи ифротгароён дар Тоҷикистон як қисад ҳам беш нест. Онҳо ҳам, ки мағзашон шустушӯ шудааст ва дигар аслу насаби худро фаромӯш қардаанд, дигар тоҷик нестанд, балки як ваҳобиву салафиву таҳрирӣ ҳастанд.

- Пас барои шустушӯи мағзӣ нашудани қавонон бояд ҷӣ қард?



- Барои чомеа бештар ун касоне хатарноканд, ки аз кӯдакӣ шустушӯи магзӣ мешаванд. Чаро аксари интихориёни афгон мардуми пушту хастанд? Чаро, ки онхоро аз хурдӣ дар мадрасаю таълимгоҳҳо ба ин кор омода мекунад. Чаро як марди бузургсол аз ин фирка даст ба интихор наметанад, вале ҷавононро ба ин кор раҳнамоӣ мекунад? Чаро ки бовар надорад, ки худро тарконаду муъчиби куштори чанд одами бегуноҳ шавад, бихишт меравад. Ин қорро танҳо ба хоҷири сарвату қудрат мекунад. Толибон дар Афғонистон пойгоҳҳо доранд, ки дар онҳо қӯдаконро аз хурдсолӣ ба террор таълим медиҳанд. Хатто дар Сурия ҷангиёни ДОИШ қурдону эзидихоро мекушанд ва қӯдакони онҳо дуздада дар ӯрдугӯҳҳо бомба бастану сар задану кушторро меомӯшанд. Дар магзи онҳо хушунату бадбиниро нисбати дигарон ҷо мекарданд.

- Сипос барои як суҳбати фарогир ва самимӣ.

- Банда низ сипосгузорам, ки як имкони мусоид барои баёни назару андешаҳоям фароҳам овардед.

***Суҳбатнигор Бахтиёр Ҳамдам***

**ФАРАЖ**

□ **39 (617)**

**26.09.2018**